

Att leda i omställning – erfarenheter från norra Sverige

Reglab, Att lära om lärande!, 15 oktober 2026

Malin Rönnblom, statsvetenskap,
Karlstads universitet

Det nya framtidslandet?

Drivkrafter, utmaningar och möjligheter i ett historiskt, samtida och framåtblickande perspektiv

(Ca 60 MSEK, 7 år, Riksbankens jubileumsfond, 2023 - 2028)

<https://www.umu.se/forskning/projekt/det-nya-framtidslandet/>

Fyra empiriska ingångar

WP1: labour market for change

WP2: discourses for change

WP3: planning for change

WP4: past lessons for change

New high-school in Gällivare (Photo: Anders Robert)

WP3: Nya planeringspraktiker: För vem, av vem, på vems villkor? (intervjuer och policymaterial)

Omvandling – Styrning – Planering – Intressekonflikter - Handlingsutrymme

(Malin Rönnblom, Nils Björling, David Scott)

Pågående arbete

Björling, N. and Rönnblom, M. (kommande). Left before places – taking care of a positive crisis.

Bergquist A-K, Björling N., Näsman M., Rönnblom M. (kommande), The Responsibility-Agency Gap in Green Megaprojects in Northern Sweden: a Historical Comparison

Scott, D. & Rönnblom, M. (kommande). The only game in town: NPM's resilience and depoliticizing effects in (r)urban sustainability transition. Public Management Review.

Rönnblom, M. 2026. Calling for the State: Explaining the Silence Toward Local Governments, RSA Annual Conference, June 15-18, 2026

Björling, N. & Rönnblom, M. 2026. Sveriges framtid måste bli ett statligt intresse. PLAN, nr 2

Rönnblom, M & Björling, N. 2026). Sveriges framtid kräver nya politiska visioner. DN debatt (2026-01-10)

Kommunerna ropar efter staten ...

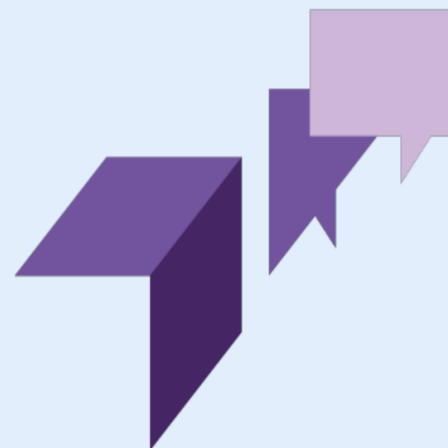
Under vårt fältarbete är detta något återkommande. Det handlar framför allt om bostadsförsörjning, energiförsörjning, kompetensförsörjning och infrastruktur. Utmaningarna finns på flera plan – allt ifrån markanvändning till att planer för infrastruktur bygger på historiska prognoser.

Men det handlar också om kommunernas risktagande kring sin egen ekonomi och möjligheterna att bibehålla offentlig service.

Den senaste tiden har rösterna höjts allt högre, inte minst i relation till den nya situationen för Kiruna.

Vem bryr sig om oss?

Om relationen mellan kommuner och myndigheter vid större företagsinvesteringar

Rapport 0520

tillväxt
verket

Dominerande problemrepresentationer

- Ineffektiva, långsamma och komplicerade processer
- Brist på innovativa former
- Bristande koordination för stöd till industrin
- Bristande dialog
- Brist på kunskap

Tystnader – den kommunala ekonomin (bristande utredning, brist på försöksverksamhet finns som två marginella problemrepresentationer) samt kompetensförsörjning för offentlig sektor

Strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län

2.1 Regeringens vision
Nyindustrialiseringen i Norrbottens och Västerbottens län accelererar Sveriges klimatomställning – genom goda förutsättningar lägger regeringen en grund för stärkt konkurrenskraft, effektiv samverkan och attraktiva samhällen i norra Sverige.

Satsningarna i norra Sverige är delar av värdekedjor som sträcker sig över landet och globalt. De fokuserar på råmaterial och produkter tidigt i värdekedjan, till exempel hållbara batterier och fossilfritt stål som är avgörande insatsvaror för hela landets industriomställning och konkurrenskraft. Satsningarna utgörs till största del av privata investeringar och de fungerar också som motor för att attrahera följdinvesteringar, företag i underleverantörsled och kringnäringar. De stärker Sveriges ställning som attraktiv partner i den gröna omställningen och öppnar möjligheter för ökad utrikeshandel och fler utländska direktinvesteringar till Sverige. Hur väl investeringarna faller ut kommer att påverka Sveriges attraktionskraft under lång tid framöver. Med nya klimatneutrala produktionsprocesser kan stora språng tas mot nettonollutsläpp, samtidigt som svensk konkurrenskraft stärks.

Inget nytt under solen?

Problemrepresentationer i *Vem bryr sig om oss?*

- Brist på statliga prioriteringar
- Brist på statlig planering
- Bristande resurser
- Bristande incitament för kommunerna

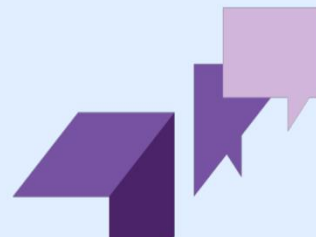
Jmf Peter Larssons rapport från 2022 – brist på statlig koordinering med tydlig mandat.

I *Vem bryr sig om oss?* ropar dessutom även myndigheterna på staten (läs regeringen).

Vad kan detta bero på?
(förutom utmaningarnas komplexitet)

Vem bryr sig om oss?

Om relationen mellan kommuner och myndigheter vid större företagsinvesteringar

Rapp

Rapport från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten

Omställningens effekter för kommunerna

Kommunerna förväntas

- tillhandahålla bostäder och infrastruktur
- säkerställa välfungerande välfärdstjänster
- möjliggöra inflyttning och etablering av arbetskraft
- hantera de sociala och ekonomiska konsekvenserna av expansionen

Ansvar mot svaras inte av ett ökat kommunalt handlingsutrymme

Kommunernas möjligheter att agera begränsas i stor utsträckning av faktorer som de själva inte kan påverka

- privata företags investeringsbeslut
- globala marknadsförutsättningar
- nationella politiska prioriteringar
- demografiska utvecklingsmönster

Styrning genom ansvariggörande

Kommunerna görs till aktörer som ska:

- Internalisera nationella mål
- Anpassa sin verksamhet till industrins behov
- Agera proaktivt för att attrahera investeringar och invånare

Styrda genom:

- Normer som effektivitet, flexibilitet och samarbete
- Kunskapsproduktion (rapporter, analyser, förutsägelser om framtiden)
- Ekonomiska incitement (projektfinansiering)

Styrning genom NPM

Projektfiering

- Allt fler samhällsutmaningar hanteras som tidsbegränsade projekt.
- Fokus på ansökningar, projektlogik, indikatorer och mätbara resultat.

Konsultberoende

- Kommuner köper in analyser, prognoser och expertkunskap.
- Externa experter får stort inflytande över beslutsunderlag.

Bolagisering

- Särskilda bolag används för att driva utvecklings- och omställningsfrågor.
- Ger snabbhet och flexibilitet, men skapar större avstånd till den politiska processen.

Offentlig-privata partnerskap

- Kommuner samarbetar med företag kring infrastruktur och samhällsutveckling.
- Marknadslösningar ses ofta som det självklara alternativet.

Processer av avpolitisering

Politiska frågor omvandlas till tekniska eller administrativa frågor

- Koordinationsproblem
- Kapacitetsproblem
- Effektivitetsproblem

Expertkunskap får större betydelse än politisk debatt.

Marknadslösningar blir norm och framstår som "självklara".

Konflikter mellan olika värden och intressen blir mindre synliga.

En form av styrning som innebär att

- Staten mobiliserar för att stödja industriell expansion
- Ekonomisk tillväxt och klimatanpassning sammankopplas
- Politiska motsättningar tonas ner till förmån för samverkan

Marknadiserad styrning

Vi ser – och det gör även tidigare forskning – en konkurrenspolitik – mellan regioner, mellan kommuner (exempelvis har kommuner tävlat om att 'landa' investeringar som Northvolt)

Kortfattat kan marknadiserad styrning förstås som:

Ekonomiska principer har blivit modellen för hur staten fungerar. NPM, NPG ... köp- och säljsystem kombinerade med revision.

Statens syfte har förskjutits mot att bli en facilitator för marknaden, och genom rationaliteterna för styrning också fungera som en marknad. På så sätt framstår också staten som 'passiv'.

Men vissa dagspolitiska fenomen kan inte fångas av denna rationalitet ...

"Market principles frame every sphere and activity, from mothering to mating, from learning to criminality, from planning one's family to planning one's death"

(Wendy Brown, *Undoing the Demos*, 2015)

En passiv stat, nästan alltid ...

Sammantaget framträder en bild av staten som fokuserar nationell nivå framför lokal nivå, företag framför det offentliga och samordning och utredning framför nya resurser – utom när det gäller ett policyområde, migrationspolitiken.

Den höga medianlönen för arbetstillstånd strider direkt mot dessa kommuners behov av kompetensförsörjning inom offentligt sektor.

Den aktiva återvändningspolitiken där bidraget höjs från 10 000 kronor till 350 000 kronor är ett ekonomiskt incitament som direkt motverkar att få människor som kommer utanför EU att stanna (jämför tystnader kring flyttbidrag).

[Start](#)

2025-06-17

Ny medianlön påverkar hur hög lön du måste ha för att få arbetstillstånd

Statistiska Centralbyrån (SCB) har nu uppdaterat medianlönen i Sverige. Från och med den 17 juni är medianlönen 37 100 kronor, vilket betyder att du måste ha en lön på r
arbetstillstånd.

Kommuner i Norrbotten vägrar hjälpa regeringen med återvandring

UPPDATERAD IDAG 13:56 PUBLICERAD IGÅR 10:52

”Tack, men nej tack.” Flera kommuner i Norrbotten kommer inte hjälpa regeringen att öka återvandringen. Roland Boman (FJK), kommunalråd i Jokkmokk, kallar politiken ”osvensk”.

Regeringen vill uppmuntra invandrare att återvända genom att kraftigt höja det ekonomiska återvändningsbidraget.

Den nationella samordnaren Teresa Zetterblad har vänt sig till landets kommuner för en dialog om hur arbetet med frivillig återvandring ska stärkas.

Kallar politiken ”osvensk”

Kampanjen får hård kritik av Jokkmokks kommunalråd Roland Boman (FJK). I ett svar som fått stor spridning på sociala medier skriver han att politiken är ”osvensk” och kallar det för ett hot mot de som arbetar och bidrar till utveckling och välfärd i Jokkmokk.

– Vi behöver människor som flyttar hit och deltar i att utveckla vårt samhälle, säger Boman.

Spänningar ...

- Konkurrenskraft – säkerhet
 - Urbant – ruralt
 - Nationellt – lokalt
-
- Handlingsutrymme – ansvar

